

České Budějovice 13.2.2014

Oponentský posudek na disertační práci Mgr. Jitky Suchardové Novákové:
Nerovnosti v procesu učení se cizímu jazyku

Předkládaná disertační práce je velmi zajímavá tím, že překračuje běžný rámec didaktiky cizích jazyků a vnáší do něj sociologickou dimenzi. Doktorandka ukazuje, že ani v přístupu k učení se cizím jazykům neexistují rovné příležitosti a na druhou stranu znalost cizích jazyků může výrazně zvyšovat možnosti uplatnění studentů na trhu práce a jejich mobilitu. Toho je si vědoma i Rada Evropy, která hovoří o tom, že přístup k učení se cizímu jazyku má mít každý občan Evropské unie bez ohledu na jeho národnost, rasu, pohlaví či schopnosti. Mně osobně je toto téma velmi blízké, protože jsem pracovala na dvou evropských projektech, které se snažily o to přinést výuku jazyků marginalizovaným, nějakým způsobem znevýhodněným skupinám obyvatel.

Velmi zajímavá je teoretická část práce, v jejíž první části doktorandka představuje kontext výuky cizích jazyků v České Republice. Jazyková politika ČR se přiblížila evropskému ideálu v tom, že od školního roku 2013-14 přináší výuku dvou povinných cizích jazyků do základního vzdělání. To ale doktorandka v této kapitole nezmínila, zmiňuje se o tom náhodně až v jiné části práce. Podle toho se zdá, že všichni žáci základních škol mají skutečně přístup k jazykové výuce. Doktorandka ale ukazuje, že výsledky žáků a studentů jsou výrazně ovlivněny sociálními determinanty, kterým se podrobně věnuje ve čtvrté kapitole. Přínosná je i předcházející kapitola věnující se teorii nerovnosti ve vzdělávání, kde se hovoří o tom, jak příslušníci různých společenských vrstev používají svůj mateřský jazyk. Šíře tohoto jazykového kódu je potom výrazně ovlivňuje právě při učení se cizímu jazyku. Na str. 29 je citát z Možného 2011 o významu ekonomického kapitálu rodiny pro rozvoj dítěte. Zde se musím zeptat doktorandky, zda s tímto názorem souhlasí. Je stimulující prostředí pro dítě tak závislé na ekonomických zdrojích rodiny? Velmi zajímavý je argument ze str. 35, kde různí autoři ukazují, že ačkoli děti z lépe situovaných rodin mohou získat lepší výsledky z formálního učení, v kontextově zasazené komunikaci sociální třída nemá žádný vliv. Proč se domníváte, že tomu tak je?

V kapitole 2.6. se hovoří o významu angličtiny jako lingua franca. Je jasné, že angličtina má výsostně postavení v mezinárodní komunikaci ve všech oborech. Jak ale hegemonii angličtiny reflektuje jazyková politika Rady Evropy se v této kapitole nedozvíme.

Cílem práce bylo ukázat, jak sociální třída, rodinné prostředí, motivace a postoje studenta ovlivňují jeho učení se cizímu jazyku. Výzkumnou metodou byl polostrukturovaný rozhovor, doktorandka použila narativní přístup, výsledky výzkumu prezentovala prostřednictvím dvou případových studií studentů prvního ročníku neязыkových oborů Univerzity Pardubice. Kazuistiky jsou velmi rozsáhlé, doktorandka proces výzkumu neustále reflektuje a vztahuje k odborné literatuře týkající se především použití narativních metod. Domnívám se ale, že cíle byly splněny jen zčásti. Ukázaly se totiž jasné rozdíly u studentů v oblasti jejich postojů k jazyku a motivace. Rodinné prostředí je v mnohém v učení se jazykům ovlivnilo,

doktorandka ale neprokázala vliv sociální třídy, protože oba protagonisté pocházejí z velmi podobného socioekonomického prostředí. Proto bych se na tomto místě ráda zeptala, jak byl prováděn výběr účastníků poslední fáze výzkumu, jestli by se nenašli studenti, kteří by se výrazněji lišili ve více aspektech, aby výsledky mohly být prokazatelnější.

Co se týče použitých metod, diplomantka si je vědoma toho, že nemohou být pro svou náročnost využity v běžné učitelské praxi, na druhou stranu je jasné, že znalost rodinného prostředí, motivace a postojů studentů je pro pedagogy velmi významná. Jak doktorandka říká, tyto narativní metody mohou sloužit jako významná zpětná vazba pro učitele jazyků o kvalitě jejich výuku a efektivitě použitých metod.

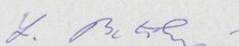
Závěr není příliš rozsáhlý, ale doktorandka v něm nabízí návrhy pro aplikaci v praxi, které jsou významné v tom, že ukazují, že pro motivaci studentů je klíčové využití jazykových dovedností v praxi, tedy v autentické komunikaci. To se domnívám, že dnešní škola na žádné úrovni není schopna studentům nabídnout z důvodu minimální praktické interakce ve třídě a výrazného soustředění se na získání jazykových znalostí, ne na rozvoj komunikativní kompetence.

Tato disertace je rozhodně přínosná pro rozvoj didaktiky cizích jazyků především díky sociologické dimenzi práce, která je zmíněna na začátku tohoto posudku.

Na závěr mám několik poznámek k formální stránce práce. Teoretická část je psána akademicky kvalitní češtinou, v empirické části se styl mění především u popisu vlastní zkušenosti doktorandky s učením se angličtině, což je jistě legitimní. Tento styl se mi ale nezdá adekvátní tam, kde v kazuistikách doktorandka nechává zaznít autentický hlas studentů, ale přitom přidává svůj příliš expresivní komentář týkající se např. vzhledu dívky. Podobně expresivní je popis kariér spolužáků ze str. 103. Stejně tak v kapitole 5.3.1., která se zabývá metodologií, není jasné, proč se akademický styl náhle mění na zkratkovitě vyjádření.

V práci se bohužel vyskytují jazykové chyby a překlepy, např. str. 10 – *důležitost ostatních jazykům*, str. 12 *s příslušným zpoždění*, str. 13 – *Co nás činní*, atd. Na str. 88 se domnívám, že genitiv od podst. jména habitus by měl být v mn. čísle habitů.

Předkládaná disertace zcela jistě splňuje podmínky kladené na toto řízení, navrhuji na základě její obhajoby udělit paní Mgr. Jitce Suchardové Novákové titul Ph.D.

Doc. PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D.
Vedoucí katedry anglistiky PF JU v Českých Budějovicích